

LUND UNIVERSITY

Inte fel med genpatenten

Lidgard, Hans Henrik

Published in:
Sydsvenska dagbladet

2005

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Lidgard, H. H. (2005). Inte fel med genpatenten. *Sydsvenska dagbladet*.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

(SKJUT INTE PÅ PATENTDIREKTIVET)

Det finns två huvudargument mot patent på gener: Det är oetiskt att patentera mänskliga substanser och organismer och skyddet för angelägen forskning begränsas. Ofta framförs de bägge invändningarna samtidigt. En etiskt resonerande pro-life falang har invändningar mot forskning som rör livets villkor medan de tekniskt orienterade forskarna tvärtom vill förhindra att patentskydd sätter käppar i hjulen för de möjligheter biotekniken erbjuder. När de idag tillsammans angriper EG:s bioteknikdirektiv, som ska genomföras i Sverige, sker det således från diametralt olika utgångspunkter.

Den etiska invändningen är fundamental och kopplad till människovärde och mänskliga rättigheter. Människan ska inte förändra livsprocessen antingen därför att ansvaret ligger hos högre makter eller därför att vi inte kan förutse de negativa konsekvenser som forskningen på sikt kan ge upphov till. Vi får inte ändra naturens delikata balans. För att förhindra förutsägbara och oförutsägbara förändringar gäller det att stämna i bäcken.

Invändningarna, oavsett bevekelsegrunder, är tunga och manar till eftertanke. De riktar sig dock inte mot patentprocessen, utan mot att forskningen alls tillåts.

Det faktum att forskning redan pågår i Sverige och utomlands och att patent beviljas är dock inte en konsekvens av bioteknikdirektivet. Direktivet är snarare ett viktigt internationellt steg mot att förtydliga spelreglerna och förhindra de värsta etiska övertrampen.

Forskarnas invändning mot bioteknikdirektivet – tydligast representerad av lundamedicinen Håkan Ohlssons frontalangrepp mot läkemedelsföretaget Myriad Genetics patent på bröstcancer gener – har en helt annan utgångspunkt. Ohlssons argument är att patent på gener fördyrar sjukvård och dessutom kväver angelägen forskning.

Detta är inte en fråga om grundläggande värderingar, utan snarare om effektivitet. Sverige liksom andra länder belönar nya, innovativa uppfinningar med ett 20-årigt patentskydd. Under skyddstiden får uppfinnaren kompensera sig för utfört arbete och belönas för att resultatet offentliggörs. Denna ordning har bedömts som samhällsekonomiskt effektiv i andra sammanhang och den bedömningen är också rimlig på bioteknikområdet. Har Myriad gjort en banbrytande uppfinning får företaget under en övergångsperiod ta ut överpriser, men missbrukas monopolställningen genom t.ex. överpriser står medel till buds (som dock kan skärpas). Att sjukvården får erlagga ersättning till patentinnehavare är det således svårt att rikta anmärkning mot. Utan kompensation skulle sannolikt inte nya idéer utvecklas och sjukvården är därför inte i sämre position för att patentskydd beviljas.

Håkan Ohlssons huvudpoäng brukar vara att patent på gener hindrar angelägen forskning. Nuvarande lagstiftning – inte bioteknikdirektivet – tillåter inte grundforskning, som gör intrång i annans patent. Lagen går naturligtvis att ändra, men problemet är att dra gränser. Det som börjar som grundforskning kan plötsligen visa sig

kommersiellt tillämplig och likaså måste man fråga sig när exakt övergår den kommersiella sjukvården till att vara icke-kommersiell forskning. Ett ev. framtida forskningsundantag bör dessutom vara generellt och internationellt samordnat. Enklarest vore kanske att driva frågan i anslutning till den patentförordning som förbereds i gemenskapen. Den viktiga slutsatsen är att bioteknikdirektivet inte förändrar läget för den icke-kommersiella forskningen.

Det är ingen tvekan om att forskarna är ute i angeläget ärende, men bioteknikdirektivet är inte problemet. Det innehåller tvärtom lösningen om det tillämpas på rätt sätt.

Biotekniska uppfinningar ska enligt direktivet bara skyddas om de är nya, innebär väsentliga framsteg och användningen anges. Gårdagens biotekniska nyheter har snabbt blivit allmän kunskap. Det räcker inte längre att identifiera en ny gen – det är bara en upptäckt – för att få patentskydd. Den måste isoleras och reproduceras. Dessutom ska uppfinnaren ange hur uppfinningen kan användas. På denna punkt bör kravet ställas högt. Det är inte själva genen som ska skyddas utan den preciserade användningen. Då uppstår sällan monopol på existerande mänskliga organismer och substanser, vilket möjliggör för andra forskare att arbeta med andra indikationer.